

Penilaian Asean Youth Volunteer Programme (AYVP) 2018 dan Kesannya kepada Pembangunan Diri dan Kesukarelawanan

Assessing Asean Youth Volunteer Programme (AYVP) 2018 and Their Impact on Personal Development and Volunteerism

Elvina Carmella Bahanang Anak Ungan
¹Habibah Ahmad

Pusat Pembangunan, Sosial dan Persekitaran
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence: A160329@siswa.ukm.edu.my
¹ha@ukm.edu.my

ABSTRAK

Belia lazimnya mempunyai semangat dan kesediaan untuk membantu dan ini telah menyumbang pelbagai nilai murni kepada masyarakat serta pembangunan diri. Meskipun penglibatan belia mampu memberi impak kepada pembangunan serta kemajuan diri belia, namun pelaksanaannya sebagai kayu ukur penglibatan belia dalam kesukarelawanan masih lagi terhad. Kertas kerja ini bertujuan untuk menilai perlaksanaan program kesukarelawanan dalam membentuk jati diri dan kesannya kepada pembangunan diri belia. Penilaian program yang menggunakan analisis kandungan melibatkan program yang dijalankan selama 6 tahun iaitu dari tahun 2013 hingga tahun 2018. Hasil kajian merangkumi kandungan seperti tema, aktiviti dan modul yang dijalankan didapati memberi kesan kepada pembangunan diri dan kesukarelawanan. Pembangunan diri belia juga diasuh melalui aktiviti program yang boleh mendukung kemahiran serta melahirkan belia yang berkualiti. Justeru, program kesukarelawanan yang menekankan perkembangan diri belia perlu diteruskan secara mampan.

Kata kunci: *belia, kesukarelawanan, jati diri, pembangunan diri, program kesukarelawanan*

ABSTRACT

Youth usually possess the spirit and willingness to help others, and this has contributed various values to the community as well as their personal development. Despite the involvement of youth is capable of give impact to development and self-improvement, its implementation as the benchmark for the involvement of youth in volunteering is still scarcity. This paper aims to evaluate the implementation of volunteerism programmes and their impact on the personal development of youth. The evaluation program uses content analysis to uncover the programme that has been conducted for six years; 2013 - 2018. The results, including the themes, activities and modules have been found to effectively affecting self-development and volunteering. Youth self-development can be enhanced through activities that can uphold their skills and produce the quality of youth. Hence, volunteer programmes than emphasized the development of youth should be continued in a sustainable manner.

Keywords: *youth, volunteerism, identity, self-development, volunteering programme*

1. Pengenalan

Kesukarelawan merupakan sesuatu aktiviti yang mempunyai niat untuk meningkatkan kualiti kehidupan manusia serta suatu amalan yang dilakukan oleh individu ataupun sekumpulan individu yang ingin menyumbang masa atau kemahiran tanpa mengharapkan balasan seperti kewangan mahupun keuntungan semata-mata (Maranta & Sladowski, 2010). Galakan dari pelbagai aspek seperti keinginan untuk mencari pengalaman, mempelajari bahasa baru, pengembaraan, mencari nilai kerohanian mahupun inspirasi adalah sebahagian daripada faktor tarikan kesukarelawan dalam diri seseorang sukarelawan. International Labor Office (2017) menganggarkan hampir 40% daripada jumlah penduduk dunia adalah berumur kurang daripada 20 tahun. Setiap tahun, lebih kurang sejuta individu yang dianggarkan menyertai kesukarelawan dan belia yang berumur kurang 24 tahun adalah golongan yang menyertai kesukarelawan secara aktif di peringkat antarabangsa. Oleh itu, terdapat pelbagai persatuan seperti persatuan sukan, perkhidmatan, rekreasi, kebajikan dan alam sekitar telah ditubuhkan dengan penglibatan belia dalam aktiviti dan program kesukarelawan (Turiman et al., 2011).

ASEAN Youth Volunteer Programme (AYVP) 2018 merupakan sebuah platform bagi sukarelawan menceburi kesukarelawan dalam masa yang sama menerapkan aspek pelancongan kepada peserta. Melalui penglibatan ini, sukarelawan boleh memberi sumbangan dalam jangka masa yang tertentu mengikut kepada tema yang ditawarkan pada setiap tahun di negara ASEAN terpilih. Pada tahun 2018, AYVP telah mengadakan programnya yang ke-6 tahun di Malaysia yang bertemakan pemeliharaan warisan ASEAN (Protecting ASEAN's Heritage). AYVP yang menyasarkan semangat kepimpinan masyarakat dengan menyediakan peluang kepada belia ASEAN dalam membangunkan penyelesaian yang berinovasi terhadap cabaran sosial, budaya, ekonomi dan alam sekitar dalam kalangan komuniti ASEAN di samping mengenali identiti serantau serta kefahaman peserta dalam silang-budaya.

Kesukarelawan yang berasaskan pelancongan yang semakin diterima ramai di seluruh negara dan kebanyakannya adalah golongan belia berumur antara 18 hingga 30 tahun. Hal ini kerana kebanyakan belia yang menyertai aktiviti kesukarelawan mahu memenuhi keperluan mereka sendiri dan membantu komuniti dalam masa yang sama (Gage & Thapa, 2012). Keadaan ini berlaku kerana sukarelawan mahukan percutian tetapi dalam masa yang sama mempunyai perasaan yang baik untuk membantu dalam sesuatu perkara. Justeru, kesukarelawan pelancongan juga adalah suatu usaha yang boleh memberi perubahan kepada masyarakat tuan rumah dalam aspek politik mahupun ekonomi sesuatu kawasan. Sehubungan itu, penglibatan belia dalam kesukarelawan juga hendaklah diambil perhatian kerana mereka merupakan penduduk penting dalam menjayakan misi ini. Belia merupakan pemimpin masa hadapan yang akan meneruskan pembangunan dan kebajikan masyarakat dan negara (Azizan, 2004). Mereka adalah sekumpulan yang berpotensi untuk mempengaruhi rakan sebaya mereka secara positif (Newman & Newman, 2006). Bukan itu sahaja, Wilson (2000) juga berpendapat bahawa semangat yang diperoleh daripada kesukarelawan adalah antara nilai penting yang perlu ada serta disemaikan dalam generasi muda kerana golongan tersebut yang akan menentukan kejayaan mahupun kemunduran sesebuah negara. Makalah ini bertujuan untuk menilai pelaksanaan ASEAN Youth Volunteer Programme dalam membentuk jati diri dan kesukarelawan serta kesannya kepada pembangunan diri belia terhadap kesukarelawan.

2. Kajian Lepas

2.1 Kesukarelawanan

Kesukarelawan mempunyai pelbagai takrif yang sama mahupun berbeza oleh pengkaji lepas. Namun begitu, kebanyakan penyelidik telah meletakkan penekanan yang besar bahawanya kesukarelawan tidak memanfaatkan kewangan, manakala sesetengah kajian juga telah mengkaji kepenggunaannya adalah sebagai sebuah tanda penghargaan kepada sukarelawan dalam jangka masa yang pendek. Dalam aktiviti kesukarelawan, tiada berlakunya penglibatan kewangan mahupun bahan sumbangan badan amal. Rodell (2016) telah membentangkan bahawa terdapat tiga komponen utama yang diselaraskan kepada sukarelawan utama atau peribadi: (i) kesukarelawan melibatkan pemberian yang dilakukan secara aktif dari aspek masa dan kemahiran dan bukannya sokongan pasif melalui sumbangan kewangan, (ii) aktiviti yang dilakukan adalah lebih terancang, (iii) tindakan banyak berlaku dalam pertubuhan sukarela atau kebajikan. Namun begitu, keadaan ini berbeza pada peringkat pekerja apabila aktiviti kesukarelawan yang dijalankan adalah lebih altruisme, kurang bermakna, bersifat organisasi, kepelbagaian peranan, rangkaian dan timbulnya sebab-sebab peribadi.

Namun begitu, kesukarelawan akan menarik perhatian sekiranya pihak organisasi menekankan kepentingan promosi secara aktif dan program kesukarelawan yang dijalankan melalui pelbagai saluran komunikasi, mempelajari pendorong kepada kumpulan sukarelawan tertentu dan menyasarkan usaha pengambilan sukarelawan yang sewajarnya (Brusell & Forbes, 2006). Pengalaman awal dalam sesebuah organisasi boleh membentuk hubungan dengan sukarelawan, mempengaruhi keputusan mereka untuk meneruskan penglibatan dalam kesukarelawan dan menjadi ahli yang komited dalam organisasi mahupun aktiviti yang dijalankan. Contohnya, dorongan kepada pencapaian sesebuah kesukarelawan melibatkan kepuasan bekerja dengan organisasi dalam tempoh masa yang tertentu (Omoto & Synder, 1995). Hal ini kerana pencapaian organisasi adalah kerana dorongan daripada wujudnya sifat positif yang signifikan antara komitmen organisasi dan jumlah masa sukarelawan yang dilaporkan bekerja sebagai perkhidmatan dalam organisasi (Grube & Piliavin, 2000). Tambahan lagi, reputasi dan amalan organisasi kesukarelawan juga memberi kesan kepada aktiviti dan perkhidmatan yang diberikan oleh sukarelawan. Oleh itu, sukarelawan lebih komited dalam menjalankan organisasi yang mempunyai pencapaian yang tinggi.

Kebanyakan daripada sukarelawan yang mempunyai latarbelakang profesional lebih cenderung untuk bekerja dalam jangka masa yang panjang serta berkhidmat di negara lain. Tambahan lagi, program kesukarelawan menjadi lebih efisien apabila mereka boleh meletakkan tanggungjawab kepada sukarelawan, ketua organisasi dan tuan komuniti (Clever, 1999). Hal ini kerana dorongan kepada pencapaian sesebuah program kesukarelawan menjadi lebih bermakna dan responsif dengan penglibatan sukarelawan, reflesi kepada keutamaan komuniti, penglibatan komuniti dan pemimpin dalam projek dan membuat keputusan. Ini secara tidak langsung melibatkan organisasi kesukarelawan menawarkan misi bantuan kesukarelawan kepada negara kurang membangun dan berisiko tinggi. Justeru itu, akauntabiliti juga turut memerlukan penilaian daripada program yang berkesan dan komunikasi dengan pihak-pihak berkepentingan. Secara tidak langsung, bilangan bagi penganjur organisasi yang mendapat manfaat daripada kerjasama antara sukarelawan atau kebergantungan kepada sukarelawan juga turut bertambah.

Tambahan lagi, Newman dan Rutter (1983) mencadangkan bahawa kesukarelawan boleh membantu pembangunan belia menjadi dewasa yang kompeten, bebas dan menggalakkan pertumbuhan kemahiran taakulan, pemikiran yang abstrak dan hipotesis serta kebolehan

menyelesaikan masalah. Hal ini kerana sukarelawan boleh meningkatkan nilai sendiri, kepercayaan, tanggungjawab sosial dan pengaruh peribadi terhadap rakan sebaya, keupayaan untuk kepimpinan dan mendapat perkongsian bersama-sama belia yang lain. Oleh itu, kesukarelawan juga mampu memberi kesan dengan mengelakkan belia daripada masalah-masalah sosial yang lain seperti kehamilan, buang sekolah dan jenayah (Allen et al.,1999). Tambahan lagi, kesukarelawan juga merupakan suatu mekanisme untuk belia menguasai hal ehwal mereka, meningkatkan kawalan deria peribadi dan keprihatinan terhadap pengaruh sosial. (Allen et al.,190)

Meskipun kajian sedia ada pernah menyatakan bahawa kebanyakan program kesukarelawan datang dari kumpulan homogen namun program yang aktif merekrut sukarelawan dari pelbagai latar belakang mempunyai kelebihan tertentu. Hal ini kerana program eksklusif lebih cenderung untuk mencabar stereotaip yang sedia ada semasa berlakunya penyerahan kepada tuan rumah (Sharman & Bell, 2002). Keadaan ini juga sama berlaku kepada sukarelawan yang kurang berpengalaman mempunyai manfaat yang lebih daripada sukarelawan yang berkelebihan (Adam, Schro'er & Stringham, 1996). Contohnya, Omoto dan Snyder (1995) menjelaskan bahawa sukarelawan yang bekerja dengan penghidap AIDS adalah berkaitan dengan semangat ingin membantu. Namun begitu, keadaan ini adalah bertindih kerana kebanyakan sukarelawan adalah berdasarkan nilai-nilai peribadi seperti tanggungjawab untuk membantu orang lain, keinginan untuk memahami orang lain atau fenomena sosial, sifat keprihatinan dan keinginan untuk pembangunan diri. Justeru itu, kesan dari kesukarelawan menyebabkan belia mula untuk memahami peranan mereka boleh memberi manfaat kepada diri, masyarakat dan melihat konteks kesukarelawan sebagai suatu pembangunan dalam diri kesukarelawan belia.

2.2 Kesukarelawan Pelancongan

Kesukarelawan pelancongan atau voluntourism merupakan konsep untuk sukarelawan dalam cara yang teratur semasa dalam percutian pada jangka masa pendek serta penglibatannya membantu atau meringankan isu yang berlaku (Wearing, 2001). Dalam kes ini, istilah jangka masa pendek merujuk kepada program yang dijalankan kurang daripada tiga bulan atau bergantung kepada program atau pertubuhan bagi sukarela yang terlibat serta berlaku secara domestik atau antarabangsa (Tamazos, 2009). Ianya lebih kepada sifat campur tangan sementara dari pelbagai aspek seperti pendidikan, alam sekitar, sosial mahupun ekonomi sesebuah negara. Kesukarelawan pelancongan mempunyai potensi untuk menggalakkan persefahaman budaya, meluaskan jaringan daripada kedua-dua pelancong dan tuan rumah (Butler, 1999). Menurut Goeldner dan Ritchie (2006) pula, kesukarelawan pelancongan adalah proses, aktiviti dan hasil yang timbul daripada hubungan dan interaksi antara pelancong, pembekal pelancongan, kerajaan, tuan rumah, penduduk tempatan dan persekitaran sekeliling yang terlibat dalam menarik pengunjung. Sektor pelancongan telah menjadi penyumbang utama dalam ekonomi bagi kebanyakan negara membangun dan peralihan dari cara kehidupan berasas kepada pemberian berorientasikan perkhidmatan juga turut berlaku dalam kalangan sukarelawan (Andereck et al., 2005). Oleh itu, jenis pelancongan alternatif hendaklah dibangunkan mengikut kehendak dan keinginan perubahan para pengembara moden. Sukarelawan menggunakan khidmat yang disediakan oleh organisasi yang berbeza untuk mengaitkan pengalaman dengan sukarelawan. Hal ini kerana pelancong akan sentiasa berusaha menggabungkan pengalaman percutian mereka dengan berbakti semula.

Kebanyakan kesukarelawan pelancongan tertumpu kepada kesan yang boleh memberi faedah kepada kedua-dua peserta mahupun masyarakat tempat destinasi. Sesetengah

mencadangkan bahawa ianya boleh memupuk dan membina keadaan yang saling menguntungkan serta hubungan antara tuan rumah dan tetamu (McIntosh & Zahra, 2007). Sin (2000) mencadangkan bahawa retorik kesukarelawanan pelancongan tertumpu kepada kemampuannya untuk menghasilkan kesan yang positif semasa destinasi tuan rumah dan keupayaan pelancong sukarelawanan untuk membuat penambahbaikan yang ketara kepada hos komuniti dan persekitaran mereka. Sukarelawanan ini boleh mencapai matlamat ekonomi dan sosial serta menyumbang kepada kebaikan masyarakat, menggalakkan pemindahan pengetahuan dan perkongsian pengetahuan sebagai satu cara untuk meningkatkan peluang untuk membangunkan negara dan memanfaatkan pihak-pihak berkepentingan (Ruhanen et al., 2008). Kesukarelawanan pelancongan juga boleh membantu untuk memecahkan stereotaip dan boleh membantu masyarakat tuan rumah memperoleh imej yang berbeza dari warga asing (Elliot, 2008).

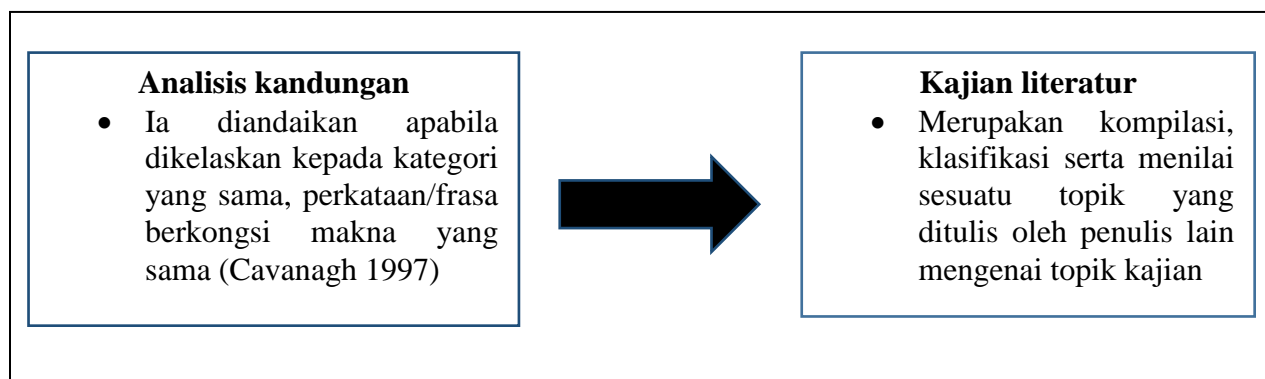
Antara penentu kesukarelawanan pelancongan adalah tahap interaksinya antara pengunjung dengan tetamu. Secara umumnya, ia melibatkan interaksi sosial dengan masyarakat tuan rumah dengan pelancong yang berbeza daripada situasi pelancong konvensional. Pelancong konvensional dikatakan lebih berminat dan hanya memandang dari jauh sahaja, namun, pelancong kesukarelawanan memecahkan stereotaip dan menyertai aktiviti yang dilakukan oleh penduduk lokal. Stephen, Wearing, Gray dan Campbell (2007) menekankan interaksi antara sukarelawan, penduduk tempatan dan persekitaran membuahkan penglibatan dan faedah kepada masyarakat setempat. Wearing (2004) melihat kesukarelawanan pelancongan sebagai suatu contoh latihan terbaik dalam pelancongan. Ini kerana ia boleh memimpin pengendali perkhidmatan untuk bertukar daripada menyediakan pakej kepada sebuah pengalaman pelancongan yang rapat dengan masyarakat.

Situasi ini turut memberikan faedah kepada peserta dalam ‘memberi balik’ kepada masyarakat (Callann & Thomas, 2005), pertukaran dan interaksi antara budaya (McIntosh & Zahra, 2007) dan saluran untuk mendapatkan pengalaman yang lebih autentik (Lyons & Wearing, 2008). Sukarelawanan pelancongan juga menekankan elemen kepentingan sosial, peningkatan kerjaya, penyerapan budaya dan pendidikan.

Daripada kedua konsep ini, kesukarelawan pelancongan memberikan peluang kepada peserta untuk mendapat pengalaman pembelajaran yang spesifik, namun dapat membuahkan faedah kepada pembangunan diri dan kesukarelawanan.

3. Metodologi

Kajian ini menggunakan dua cara bagi memperoleh data kajian. Pertama ialah melakukan kajian literatur untuk mengesan bagaimana sukarelawan memberikan dampak kepada pesertanya. Kedua ialah bagaimana melakukan analisis kandungan ke atas program yang berkaitan dengan kesukarelawan dan kesukarelawanan pelancongan (rajah 1).

RAJAH 1. Kerangka Metodologi

3.1 *Kajian Literatur*

Kajian literatur merupakan kompilasi, klasifikasi serta menilai sesuatu topik yang ditulis oleh penulis lain mengenai topik kajian. Oleh itu, kajian literatur digunakan untuk membentuk sebahagian daripada latihan ilmiah. Hal ini kerana sorotan karya lepas juga memerlukan pembacaan yang terperinci daripada artikel, jurnal, buku serta semua bahan bacaan yang berkaitan. Melalui proses ini, setiap objektif dapat dipertimbangkan dan jurang dalam kajian-kajian terdahulu juga dapat dikenal pasti. Kajian lepas ini memerlukan suatu proses yang sistematik perkara berikut; pembacaan, kefahaman, mengumpul serta mensintesis dapatan kajian agar langkah ini menjadi panduan penyelidikan ini.

3.2 *Analisis Kandungan*

Kajian ini menggunakan analisis kandungan bagi tujuan memperoleh data kajian. Sehubungan itu, semua bahan pencetakan yang berkaitan dengan pada tahap awal proses pengkaji. Analisis kandungan yang melibatkan tradisional media iaitu menggunakan buku-buku program daripada ASEAN Youth Volunteer Programme dari tahun 2013 hingga tahun 2018. Analisis kandungan yang merupakan pengumpulan data secara tertumpu. Kaedah penyelidikan yang berasaskan keunikan sesebuah teks mahupun kandungan serta menterjemahkan untuk mendapatkan data yang diperlukan.

3.3 *Kerangka Teoritis*

Kajian ini mengguna pakai kerangka teoritis daripada beberapa pandangan sarjana berkaitan dengan keperluan hierarki asas manusia dan psikologi mereka. Teori ini mencadangkan bahawa tahap asas keperluan mesti dicapai sebelum individu boleh memberi tumpuan kepada motivasi mereka terhadap keperluan lain. Justeru itu, melalui pelaksanaan sesebuah program maka belia boleh mencapai kehendak mereka dari segi pembangunan diri dan kesukarelawanan (Rajah 2).

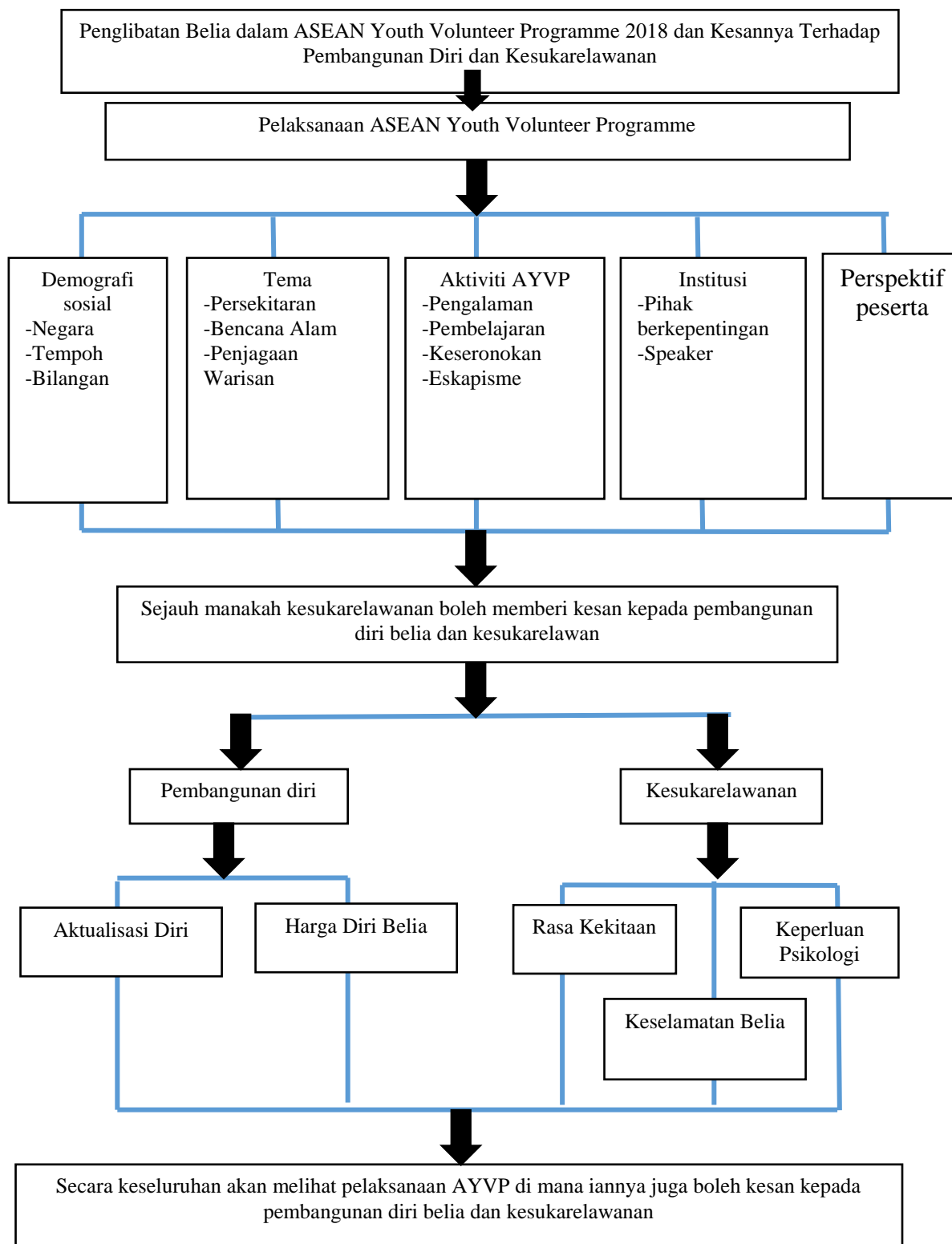
Terdapat beberapa elemen yang diambilkira melalui pelaksanaan program seperti Asean Youth Volunteer Program (AYVP). Pada asasnya, penglibatan belia dalam AYVP dinilai melalui demografi mereka iaitu tempoh masa, bilangan peserta dan negara yang menyertai kesukarelawanan. Penglibatan pelbagai peserta dalam kalangan belia yang mempunyai pelbagai latar pendidikan serta umur dan penglibatan daripada negara ASEAN memberi kelebihan kepada kesukarelawanan kerana keunikan yang diperoleh melalui kepelbagaian seperti tempat dan produk yang boleh ditawarkan oleh AYVP kepada peserta.

Bukan itu sahaja, tema yang bersesuaian juga adalah penting dalam pelaksanaan sesebuah program kerana kesesuaiannya disesuaikan dengan konteks serta situasi negara jiran yang turut terlibat sama dalam AYVP. Antaranya ialah persekitaran, bencana alam dan penjagaan warisan. Melalui tema tersebut, maka aktiviti AYVP dapat memberikan makna kepada peserta belia, negara yang terlibat dan penduduk tempatan terutamanya. Aktiviti yang dijalankan berdasarkan tema dapat memberikan pelbagai pendedahan dari aspek pengalaman, pembelajaran yang baru, keseronokan dalam menjadi sukarelawan, sekaligus memberi peluang eskapisme kepada belia untuk merantau ke negara lain. Malah, keterlibatan institusi seperti pihak berkepentingan dan speaker boleh memberikan pengalaman dan pembelajaran yang bermakna kepada peserta. Pihak berkepentingan yang bekerjasama dengan AYVP antara penyumbang kepada kejayaan sesebuah program sehingga boleh menarik orang ramai untuk melibatkan diri dalam sukarelawan. Tambahan, kehadiran speaker yang berpengalaman dalam bidang mereka memberikan pendidikan yang bermakna kepada peserta belia dengan menyediakan belia untuk berfikir dengan kritis dan perkembangan diri mereka.

Malahan, penglibatan belia dalam AYVP akan dinilai dengan perspektif peserta yang pernah menjadi sebahagian daripada sukarelawan program tahunan sebelumnya. Pandangan daripada belia terdahulu akan mengukuhkan lagi hasil kajian kerana penglibatan mereka membawa pelbagai perspektif yang boleh menjelaskan keberkesanan AYVP. Secara tidak langsung, pelaksanaan tersebut akan menjawab persoalan sejauh manakah sukarelawan boleh memberi kesan kepada pembangunan diri dan sukarelawan.

Pembangunan diri antara elemen yang sudah pasti menjadi sebahagian daripada diri peserta belia yang terlibat secara aktif dalam sesebuah program sukarelawan. Hasil pada bahagian ini pula akan didapati daripada bekas peserta AYVP tahun 2018 kerana penglibatan mereka dalam AYVP baru-baru ini. Pembangunan diri yang terdiri daripada aktualisasi diri dan harga diri diharapkan dapat melahirkan individu yang berkebolehan dan berkeyakinan. Aktualisasi diri yang membawa maksud keinginan individu dengan kecenderungan mereka untuk menjadi yang sebenar dalam apa yang mereka berpotensi. Kecenderungan dalam erti maksud lain bahawa keinginan peserta untuk menjadi lebih daripada apa yang mereka mahukan. Oleh itu, aktualisasi diri ini menganalisis pencapaian mereka dari segi moral dan penerimaan mereka dalam apa jua situasi semasa menjadi sukarelawan.

Bukan itu sahaja, elemen harga diri belia juga antara sebahagian daripada pembangunan diri mereka. Harga diri yang melibatkan keyakinan diri belia dan menghormati pandangan serta orang lain antara yang dianalisis apabila peserta menyertai sukarelawan. Hal ini demikian kerana, program seperti AYVP akan mengumpul belia dari negara ASEAN. Justeru, keyakinan belia dalam menyuarakan pandangan mahupun pendapat mereka kepada orang lain dianalisis melalui pencapaian mereka. Pencapaian dari segi kehendak di mana peserta juga turut diletakkan dalam situasi untuk menghormati orang lain yang mempunyai pelbagai status dan latar belakang. Justeru, dengan menggunakan dua elemen tersebut dalam pembangunan diri peserta maka perkembangan diri belia dapat dinilai melalui penyertaan mereka.

RAJAH 2. Kerangka Kajian

Selain daripada pembangunan diri belia, elemen kesukarelawanan juga antara yang mempunyai perkaitan dalam analisis ini. Kesukarelawanan adalah elemen terakhir yang dianalisis terhadap keberkesanan sesebuah program kepada belia. Kesukarelawanan yang melibatkan rasa kekitaan, keselamatan dan psikologi antara yang diperoleh oleh belia pada penghujung sesebuah program. Rasa kekitaan yang melibatkan persahabatan antara rantau serta rasa nilai hubungan yang rapat antara peserta dan penduduk tempatan. Hal ini terjadi kerana peluang mereka untuk berkenalan dengan orang baru dan komuniti lokal sehingga mereka boleh menjadi sebahagian daripada kumpulan sosial masyarakat.

Wujudnya rasa kekitaan sekaligus memberi kesan kepada elemen keselamatan belia yang melahirkan rasa baik terhadap diri sendiri serta mempunyai tujuan dalam kehidupan dengan perkara baik yang dilakukan oleh peserta kepada orang lain. Justeru, keperluan psikologi mereka juga diharapkan dapat tercapai dari segi beberapa faktor seperti mental, perlindungan dan makanan. Hal ini juga kerana, keperluan asas seperti keperluan psikologi antara yang diambil kira sebelum belia mengambil kira akan faktor lain. Sekiranya keperluan psikologi mereka dapat dipenuhi maka ianya juga turut memberi kesan kepada penglibatan belia dalam kesukarelawanan semasa program mahupun selepas sesebuah program.

Akhirnya, penglibatan belia dengan pelaksanaan ASEAN Youth Volunteer Program dari segi demografi, tema yang ditawarkan, jenis aktiviti yang dianjurkan, kehadiran institusi seperti pihak berkepentingan serta speaker yang berpengalaman dan perspektif peserta yang terdahulu boleh memberi kesan kepada pembangunan diri belia dan kesukarelawanan. Kesan yang melibatkan aktualisasi diri, harga diri, rasa kekitaan, keselamatan dan keperluan psikologi antara yang diharapkan dapat mengeluarkan sebuah hasil kerana ianya juga boleh melahirkan peserta yang berkaliber.

4. Dapatan dan Perbincangan

4.1 Latarbelakang AYVP

ASEAN Youth Volunteer Programme atau singkatannya AYVP merupakan sebuah platform bagi menceburi bidang kepimpinan kemasyarakatan yang dibina untuk memberi peluang kepada belia ASEAN untuk membangunkan penyelesaian inovasi terhadap sosial, budaya, ekonomi dan persekitaran terhadap cabaran yang dihadapi oleh komuniti ASEAN dalam masa yang sama menerapkan identiti serantau dan kefahaman silang budaya. Sektariat AYVP yang juga turut disokong oleh anggota negara ASEAN pada bulan Oktober 2011 telah bertapak di Universiti Kebangsaan Malaysia sebagai hub kesukarelawanan. Sektariat AYVP yang bertapak di UKM di bawah pihak Universiti Komuniti Transformasi Pusat (UCTC) UKM dan bekerja melalui rundingan terperinci dengan Sektaria ASEAN dan Kementerian Belia dan Sukan Malaysia (KBS).

Program ASEAN Youth Volunteer Programme (2018) yang dijalankan selama 4 minggu tersebut menyediakan pelbagai pembelajaran dan pendedahan kepada peserta belia. AYVP yang dijadualkan pada bulan Julai sehingga August 2018 telah mengambil tema memelihara warisan semula jadi ASEAN (*Protecting ASEAN's Natural Heritage*). Di samping itu, Langkawi Malaysia telah dipilih sebagai tapak komuniti untuk program yang dijalankan. Pulau tersebut yang mewarisi kekayaan kepelbagaian geologi dan biologi yang mewakili keunikan dan kaya dengan gabungan nilai-nilai biologi, estetik, kebudayaan dan rekreasi. Justeru, AYVP Malaysia 2018 bertujuan untuk membangunkan 50 peserta belia ASEAN yang dijadikan duta belia warisan pemimpin yang mempunyai jati diri ASEAN yang tinggi serta dilengkapi dengan kemahiran dan

kecekapan dalam kepimpinan belia dan pemuliharaan warisan semula jadi, menerusi semangat sukarelawan dan berpenglibatan komuniti.

Di samping itu, ASEAN Youth Volunteer Programme (AYVP) 2018 adalah sebuah platform untuk memberi pendedahan dan pengetahuan dalam pemuliharaan alam sekitar melalui Edutourism di seluruh ASEAN di samping menyediakan kualiti dalam kepimpinan melalui penglibatan komuniti dan pembangunan lestari. Oleh yang demikian, AYVP 2018 telah memberikan pemahaman tentang pelbagai cabaran dan isu-isu terutamanya dalam bidang pemuliharaan warisan semula jadi melalui Edutourism di seluruh ASEAN. Malahan, sukarelawan juga boleh mendemonstrasi sifat dan kualiti dalam kepimpinan dalam usaha untuk pembangunan yang mampan sekali gus melibatkan komuniti setempat. Oleh itu, dengan pendedahan melalui program kesukarelawan maka sukarelawan mampu untuk memberi, berkongsi serta menyumbang idea dan pendapat secara kritis.

4.2 Latarbelakang Responden

Jadual 1 menunjukkan bahawa ASEAN Youth Volunteer Programme telah dijalankan semenjak tahun 2013 sehingga tahun 2018. Namun begitu, pelaksanaan program tersebut telah dijalankan hanya dalam empat buah negara ASEAN iaitu sebanyak 3 kali di Malaysia, iaitu pada tahun 2013, 2014 dan 2018. Hal ini berlaku kerana AYVP ditempatkan secara tetap di Universiti Kebangsaan Malaysia dan ini memudahkan lagi pelaksanaan sesebuah program secara tahunan di negara sendiri. Oleh itu, majoriti daripadanya dilaksanakan di Malaysia berbanding negara ASEAN yang lain. Namun begitu, pada tahun 2015 pula, AYVP telah dilaksanakan di negara Cambodia. Negara Filipina telah menjadi negara pilihan pelaksanaan AYVP pada tahun 2016 dan diikuti oleh negara Indonesia pada tahun 2017.

JADUAL 1. Tahun dan Kategori Negara AYVP dilaksanakan

		Kategori Negara AYVP dilaksanakan				
TAHUN		Malaysia	Indonesia	Cambodia	Filipina	Total
	2013.0	33.3% (1)				16.7%
	2014.0	33.3% (1)				16.7%
	2015.0			100.0% (1)		16.7%
	2016.0				100.0% (1)	16.7%
	2017.0		100.0% (1)			16.7%
	2018.0	33.3% (1)				16.7%
Jumlah/Peratus		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Sumber: Kandungan Analisis, 2018

4.3 Tema Tahunan ASEAN Youth Volunteer Programmes

Jadual 2 menunjukkan tema yang telah dilaksanakan oleh AYVP di negara ASEAN yang terpilih. Meskipun AYVP menyatakan terdapat 8 tema utama, hanya tiga daripada tema tersebut telah dilaksanakan di beberapa buah negara ASEAN terpilih. Tema paling kerap adalah *Protecting ASEAN's Heritage* yang telah dilaksanakan di Malaysia sebanyak dua kali. Malaysia yang mempunyai diversiti dari segi kaum, agama, bangsa dan bahasa telah memberikan kelebihan serta keunikan kepada negara yang harmoni tersebut. Hal ini telah menyebabkan banyak bangunan warisan bersejarah yang dikekalkan sejak berzaman lagi. Contohnya pada tahun 2014, AYVP telah dilaksanakan di beberapa tempat yang didiami oleh komuniti Melayu iaitu Kampung Baru, Kuala Lumpur dan Kampung Balik Bukit manakala bagi komuniti India pula peserta AYVP telah pergi ke Brickfields Kuala Lumpur, Kampung Chetti dan Little India di

Melaka serta Petaling Street, Kampung Baba Nyonya dan Jonker Walk di Melaka untuk merasakan pengalaman komuniti Cina.

JADUAL 2. Tema dan Negara Pelaksanaan

		Negara pelaksana				
		Malaysia	Indonesia	Cambodia	Filipina	Total
Tema	Pengurangan Risiko Bencana	-	100.0% (1)	-	100.0% (1)	33.3%
	Persekitaran dan Perubahan Iklim	33.3% (1)	-	100.0% (1)	-	33.3%
	Melindungi Warisan ASEAN	66.7% (2)	-	-	-	33.3%
	Jumlah	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Sumber: Kandungan Analisa, 2018

Bukan sahaja Malaysia terkenal dengan diversiti, malah, pada tahun 2018 sekali lagi AYVP telah dilaksanakan di Langkawi yang merupakan Geopark pertama di Asia Tenggara oleh UNESCO. Geopark yang mempunyai elemen pembangunan kelestarian sudah pasti sesuai kerana ianya menawarkan pemuliharaan alam semula jadi mahupun geowarisan kepada peserta AYVP sehingga mahu menyediakan pelbagai pengalaman, keseronokan, pembelajaran serta eskapisme kepada mereka.

Antara faktor negara tersebut mengambil tema tersebut kerana sesuai dengan kawasan geografi negara tersebut yang sering menjadi ancaman kepada bencana alam seperti gempa bumi, letusan gunung berapi dan tsunami. Contohnya di negara Filipina apabila berlakunya gempa bumi pada bulan Jun tahun tersebut di Kananga dan Carigara yang telah menyebabkan kematian dan kecederaan akibat daripada bencana tersebut. Justeru itu, tema pengurangan bencana alam sesuai dilaksanakan di negara tersebut untuk memberi pendedahan dan kesedaran kepada peserta belia dan penduduk tempatan.

Manakala tema Persekitaran dan perubahan iklim (*Environmental and Climate Change*) telah dilaksanakan di Malaysia dan Cambodia, masing-masing pada tahun 2013 dan 2015. Negara Cambodia telah melaksanakan tema tersebut untuk membantu aspek kemanusiaan. Peserta belia telah diberi pendedahan tentang kepentingan keperluan sumber air yang bersih. Menurut Cambodia water.org, dianggarkan lebih kurang 4 juta penduduk kekurangan akses kepada bekalan air yang bersih, manakala 6 juta lagi masih dalam serba kekurangan untuk meningkatkan tahap kebersihan mereka. Oleh itu, lebih kurang 80 peratus daripada penduduk Cambodia yang masih tinggal di kawasan pedalaman dalam keadaan yang susah untuk mendapat bekalan yang bersih mahupun meningkatkan tahap kebersihan mereka. Sehubungan itu, pada tahun 2015, tema yang bersifat kemanusiaan telah dilaksanakan dengan bantuan sukarelawan untuk memberi kesedaran dan mengeluarkan solusi yang inovatif bagi membantu penduduk di negara tersebut.

4.3 Kesan Pembangunan Diri terhadap Kesukarelawanan

4.3.1 Aktualisasi Diri

Aktualisasi diri boleh ditakrifkan sebagai mengguna potensi sendiri dengan sepenuhnya. Heylighen (1992) menyifatkan ianya sebagai panduan kepada individu untuk mendapat atau mengelak daripada sesuatu aktiviti kerana kebergantungannya terhadap pengalaman yang dilihat sebagai sesuatu yang boleh meningkatkan diri. Ianya juga penting bagi pembangunan diri belia terutamanya bagi mengukur prestasi dan kebolehan mereka dalam melaksanakan sesuatu tugas.

Jadual 3 menunjukkan dapatan bagi elemen moraliti dalam aktualisasi diri peserta AYVP pada tahun 2018. Keseluruhan min bagi aktualisasi diri adalah dalam keadaan yang tinggi. Pernyataan bagi layanan yang adil adalah penting kepada setiap orang adalah yang tertinggi dengan min 4.76. Seterusnya, bagi min pernyataan melakukan perkara yang betul dalam kehidupan adalah penting pada min 4.58. Hal ini demikian kerana, peserta belia telah didedahkan dengan pelbagai seminar yang berkaitan dengan isu-isu dunia yang membuka perspektif mereka untuk mempunyai nilai integriti dalam menyelesaikan sesuatu masalah. Tambahan lagi, peserta belia turut berpendapat bahawa mereka boleh berfikir untuk perkara yang betul dan memastikan mereka melaksanakan kerana pernyataan tersebut pada min 4.11. Manakala, pernyataan bahawa orang lain boleh bergantung kepada mereka pada min 4.11. Hal ini berlaku kerana peserta belia yang menjadi kesukarelawan melihat dan mengalami sendiri kehidupan penduduk tempatan sehingga mereka mempunyai rasa tanggungjawab untuk membantu orang lain kepada tahap yang lebih baik.

JADUAL 3. Min Aktualisasi Diri Peserta AYVP 2018

Moraliti	Butir-butir	N	Min	S.p
	Saya faham adalah penting untuk melayani orang dengan adil.	17	4.76	0.437
	Saya tahu perkara yang paling penting dalam hidup adalah melakukan perkara yang betul.	17	4.58	0.507
	Saya mampu membiarkan orang lain bergantung pada saya.	17	4.11	0.857
	Saya boleh berfikir untuk perkara yang betul dilakukan dan memastikan saya melakukannya.	17	4.11	0.600

Sumber: Kajian Lapangan, 2019

4.3.2 Keperluan Psikologi

Keperluan psikologi adalah keperluan biologi yang diperlukan untuk berterusan. Hal ini demikian kerana, sekiranya individu tidak diberikan keperluan yang mencukupi maka keperluan psikologi tersebut yang akan diambil kira dahulu dalam mencari kepuasan dalam sesuatu kesukarelawanan. Peserta belia AYVP telah didedahkan dengan keperluan dari aspek mental yang boleh memenuhi tuntutan mereka dari sudut pengetahuan dan penyelesaian masalah secara kristis.

Keperluan tersebut adalah penting kerana boleh memberi persediaan dan kemahiran baru kepada peserta belia AYVP dalam sesuatu situasi pada masa akan datang. Berdasarkan Jadual 4 menunjukkan keseluruhan min pada tahap yang tinggi bagi keperluan psikologi. Min bagi pernyataan membina perkembangan diri melalui perbincangan dan tugas ialah pada 3.88 diikuti dengan peserta menjadi aktif semasa melakukan mahupun diberikan tugas tertentu dengan min 3.88.

Jadual 4. Min Keperluan Psikologi Peserta Ayvp 2018

Mental	Butir-butir	N	Min	S.p
	Belajar menyelesaikan masalah melalui pemikiran krtikal.	17	4.29	0.587
	Aktif semasa tugas.	17	3.82	0.635
	Membina perkembangan diri melalui perbincangan dan tugas.	17	3.88	0.696

Sumber: Kajian Lapangan, 2019

Hal ini demikian kerana, peserta belia merasakan bahawa mereka dapat berfikir secara mendalam melalui perbincangan yang membuahkan hasil mahupun idea yang baik. Mereka juga merasakan perbincangan yang baik dapat menghasilkan solusi bagi mengatasi sesuatu isu yang diketengahkan. Oleh itu, pernyataan bagi belajar menyelesaikan masalah melalui pemikiran kritikal pada min 4.29 kerana teknik-teknik penyelesaian masalah yang betul digunakan dalam penyelesaian masalah sehingga boleh mewujudkan kata sepakat antara mereka.

5. Kesimpulan

Secara keseluruhannya, pelaksanaan ASEAN Youth Volunteer Programme (AYVP) boleh mengukuhkan jati diri peserta belia. Malah, aktiviti yang dilaksanakan selama enam tahun tersebut boleh memberi kesan kepada pembangunan diri mereka dan kesukarelawanan. Konteks yang dibawa oleh AYVP bagi memberi pendedahan kepada belia terutamanya dalam usaha menjadikan mereka bersedia dari segi kepimpinan kemasyarakatan telah membantu dari segi isu-isu yang timbul dalam kalangan negara ASEAN serta wujudkan solusi yang inovatif yang dicadangkan. Sukarelawan boleh mendapat pengalaman melalui aktiviti yang ditawarkan sekaligus mengenali penduduk tempatan serta bekerjasama dengan pihak berkepentingan dengan projek yang dilaksanakan demi agar dapat memupuk nilai kefahaman dan silang budaya antara negara ASEAN mahupun negara luar.

Penghargaan

Setinggi penghargaan kepada Program AYVP 2018 yang membolehkan penulis mendapat pengalaman sebenar di Langkawi, Kilim dan juga UCTC, UKM.

Rujukan

- Acevedo, M. (2002). Volunteer networking and capacity development. *Bonn, Germany: United Nations Volunteers*.
- Adams, S., Dienst, B., Schroëer, R., & Stringham, J. (1996). Study report on support and training mechanisms for longer term volunteering. Brussels: AVSO.
- Allen, J. P., Abet, J. L., & Leadbeater, B. J. (1990). Adolescent problem behaviors: *The influence of attachment and autonomy, Psychiatric Clinics of North America*, 13, 455-467
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of tourism research*, 32(4), 1056-1076
- Barlow, J., & Hainsworth, J. (2001). Volunteerism among older people with arthritis. *Ageing & Society*, 21(2), 203-217.

- Butler, R.W. (1990) Alternative Tourism: Pious hope or Trojan Horse? *Journal of Travel Research* 3: 40-45
- Callanan, M., & Thomas, S. (2005). Volunteer Tourism – Deconstructing Volunteer Activities within a Dynamic Environment. *Niche Tourism: Contemporary Issues, Trends and Cases*.
- Cleaver, F. (1999). Paradoxes of participation: Questioning participatory approaches to development. *Journal of International Development*, 11, 597–61
- Fryer, J. W., & Elliot, A. J. (2008). Self-regulation of achievement goal pursuit. *Motivation and self-regulated learning: Theory, research, and applications*, 53-75
- Gage III RL, Thapa B. (2012). Volunteer motivations and constraints among college students: analysis of the volunteer function inventory and leisure constraints models. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 41(3): 405-430
- Goeldner, C. R., & Ritchie, B. (2006). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (10th ed.). New York: Wiley
- Gray, N., & Campbell, L. M. (2007). A decommodified experience? Exploring aesthetic, economic and ethical values for volunteer tourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(5).
- Grube, J., & Piliavin, J. A. (2000). Role identity, organizational experiences, and volunteer experiences. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1108- 1120
- Heylighen, F. (1992). A cognitive-systemic reconstruction of Maslow's theory of self-actualization. *Behavioral science*, 37(1), 39-58.
- ILO (2017a). *Global Employment Trends for Youth*.
- Jumlah Populasi Belia Malaysia, 2014: Jabatan Perangkaan Negara.
- Loise Waikayi, Colm Fearon, Lynn Morris, Heather McLaughlin. (2012). Volunteer management: an exploratory case study within the British Red Cross, *Management Decision*, Vol. 50 Issue: 3, pp.349-367.
- Lyons, Kevin & Wearing, Stephen. (2008). Volunteer tourism as alternative tourism: Journeys beyond otherness. *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism*. 3-11.
- Mostafanezhad, M. (2013). The geography of compassion in volunteer tourism. *Tourism Geographies*, 15(2), 318-337.
- Murray, K. B. & Montanari, J.R. (1986). Strategic Management of the Socially Responsible Firm: Integrating Management and Marketing Theory. *Academy of Management Review*, V. 11, No. 4, 815-27.
- Newman, B. M., & Newman, P. R. (2006). *Development through life: A psychosocial approach* (pp. 348-382). Belmont, CA: Thomson Wadsworth
- Newman, F. M., & Rutter, R. A. (1983). *The effects of high school community service programs on students' social development*. Washington, DC: National Institute of Education.
- Omoto, A., & Snyder, M. (1995). Sustained Helping without Obligation: Motivation, Longevity of Service, and Perceived Attitude Change among AIS Volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 671-687.
- P. Allen, Joseph & Philliber, Susan & Hoggson, Nancy. (1990). School-based prevention of teen-age pregnancy and school dropout: Process evaluation of the National Replication of the Teen Outreach Program. *American journal of community psychology*. XXXX
- Rodell, J. B., Breitsohl, H., Schröder, M., & Keating, D. J. (2016). Employee volunteering: A review and framework for future research. *Journal of management*, 42(1), 55-84

- Ruhanen, Lisa & Cooper, C & Fayos-Sola, E. (2008). Volunteering tourism knowledge: A case from the United Nations World Tourism Organization (UNWTO). *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism: International Case Study Perspectives*.
- Saifuddin Abdullah. (2001). Gerakan kesukarelaan menjana perubahan bermakna. Kuala Lumpur: Majlis Belia Malaysia
- Sharma, A., & Bell, M. (2002). Beating the drum of international volunteering: *Exploring motivations to volunteer amongst Black and Asian communities*. Conference Paper 31. Voluntary Service Overseas, London
- Tomazos, K. (2009) Volunteer Tourism, an ambiguous phenomenon: An analysis of the demand and supply for the volunteer tourism market. Unpublished PhD Thesis. University of Strathclyde Business School. Nov
- Tomazos, K., Butler, R.W. (2009). Volunteer tourism: the new ecotourism? In: *Anatolia: an International Journal of Tourism and Hospitality Research*, Vol. 1, 25-38.
- Turiman S, Siti Raba'ah Hamzah, Wan Mahzom Ahmad Shah, Mohd Rezal Hamzah, Azizan Bahari, Ismail Ali, Wan Ibrahim Wan Ismail and Mohd Hafizi Ismail. (2011). Determinants of Student Volunteering in Malaysian Public Universities. *International Conference on Youth Development, Palm Garden, Putrajaya*. 1st -3 nd November 2011.
- Wearing, S. (2001). Volunteer Tourism: Experiences that Make a Difference. Wallingford: CABI International. 2003 Special Issue on Volunteer Tourism. *Tourism Recreation Research* 28:3-4.
- Wearing, S. (2004). Examining Best Practice in Volunteer Tourism. In R. A. Stebbins, & M. Graham (Eds.), *Volunteering as Leisure/ Leisure as Volunteering* (pp. 209-224). Wallingford: Oxford; UK: CABI Publishing.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annu. Rev. Sociol*, 26(1), 215-240.
- Zahra, Anne & J. Mcintosh, Alison. (2015). Volunteer Tourism: Evidence of Cathartic Tourist Experiences. *Tourism Recreation Research*. XXX